

EUROPOS TARYBA
EUROPOS ŽMOGAUS TEISIŲ TEISMAS
TREČIASIS SKYRIUS

DALINIS NUTARIMAS DĖL

Pedro KAMBANGU
pareiškimo Nr. 59619/00
prieš Lietuvą

PRIIMTINUMO

Europos Žmogaus Teisių Teismas (trečiasis skyrius), 2004 m. birželio 17 d. posėdžiaujant kolegijai, sudarytai iš:

pirmininko G. RESS,
teisėjų I. CABRAL BARRETO,
R. TÜRMEŅ, J. HEDIGAN,
M. TSATSA-NIKOLOVSKA,
H. S. GREVE,
K. TRAJA,
ir *skyriaus kanclerio* V. BERGER,

atsižvelgdamas į minėtą pareiškimą, pateiktą 2000 m. balandžio 28 d.,

atsižvelgdamas į atsakovės Vyriausybės pateiktą poziciją ir į pareiškėjo kaip atsakymą pateiktą nuomonę,

po svarstymo nusprendė:

FAKTAI

Pareiškėjas Pedro Katunda Kambangu yra Angolos pilietis, gimęs 1968 m., šiuo metu gyvenantis Maskvoje, Rusijoje. Teisme jam atstovauja Vilniuje praktikuojantis advokatas M. Urbelis.

Atsakovei Vyriausybei atstovavo jos atstovas G. Švedas iš Teisingumo ministerijos.

A. Bylos aplinkybės

Šalių pateikti bylos faktai gali būti apibendrinti kaip išdėstyta toliau:

Pareiškėjas atvyko į Lietuvą 1998 m. kovo 2 d., turėdamas iki 1998 m. kovo 4 d. galiojančią tranzitinę vizą. Minėtą dieną imigracijos policija nurodė pareiškėjui išvykti iš Lietuvos iki 1998 m. kovo 9 d.

Pasak pareiškėjo, 1998 m. kovo 10 d. jis buvo sulaikytas, kai mėgino kirsti Lietuvos–Baltarusijos sieną be paso. Pareiškėjas tvirtino, kad jo pasą pavogė ir kad jis ketino vykti dėl naujo paso į Angolos ambasadą Maskvoje. Pareiškėjas buvo sulaikytas už Lietuvos imigracijos taisyklių, reikalaujančių turėti galiojančią pasą kelionėms į užsienį, pažeidimą. 1998 m. kovo 10–12 dienomis pareiškėjas buvo laikomas policijos areštiniėje Vilniuje.

Vyriausybės teigimu, pareiškėjas nuo 1998 m. kovo 10 d. iki kovo 12 d. nebuvo nei suimtas, nei sulaikytas; jis kompetentingų institucijų buvo laikomas todėl, kad keliavo be jokių galiojančių dokumentų.

Pasak pareiškėjo, 1998 m. kovo 12 d. jis buvo perkeltas į Užsieniečių registravimo centrą (URC) Pabradėje, kadangi jo buvimas Lietuvoje buvo neteisėtas.

Vyriausybės teigimu, 1998 m. kovo 12 d. pareiškėjas atvyko į URC ir pasiprašė ten apgyvendinamas laisva valia.

1998 m. birželio 22 d. pareiškėjas pateikė prašymą suteikti prieglobstį Lietuvos Respublikoje.

1998 m. rugpjūčio 12 d. sprendimu Migracijos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos (toliau – MD prie VRM) suteikė pareiškėjui leidimą laikinai gyventi Lietuvoje, kol bus priimtas sprendimas dėl jo prašymo suteikti prieglobstį. Šis sprendimas suteikė pareiškėjui teisę gyventi URC. Šalys nepateikė minėto sprendimo kopijos.

1998 m. spalio 6 d. MD prie VRM atmetė pareiškėjo prašymą suteikti prieglobstį. 1998 m. spalio 19 d. buvo priimtas sprendimas išsiųsti pareiškėją iš šalies. Pareiškėjas šiuos sprendimus apskundė.

1998 m. lapkričio 27 d. Vilniaus apygardos teismas skundą patenkino, nustatydamas, kad imigracijos tarnybų atsisakymas suteikti prieglobstį buvo neteisėtas, kadangi jos tinkamai neišnagrinėjo pareiškėjo argumentų dėl galimos grėsmės, kurią jis tariamai patirtų Angoloje.

1998 m. gruodžio 17 d. MD prie VRM atšaukė sprendimą išsiųsti iš šalies.

1999 m. birželio 14 d. MD prie VRM ir vėl atmetė pareiškėjo prašymą suteikti prieglobstį. Pareiškėjas ir šį sprendimą apskundė.

Tuo pačiu pareiškėjas ginčijo jo besitęsiantį laikymą URC, teigdamas, kad jis prilygo neteisėtam kalinimui. 1999 m. spalio 11 d. sprendimu Aukštesnysis administracinis teismas atmetė pareiškėjo skundą, nustatydamas, kad URC nėra laisvės atėmimo vieta ir kad pareiškėjas buvo laikomas šiame centre vadovaujantis 1997 m. balandžio 17 d. Vyriausybės patvirtintais nuostatais.

1999 m. gruodžio 7 d. Apeliacinis teismas atmetė pareiškėjo skundą dėl 1999 m. spalio 11 d. sprendimo, teigdamas, kad pareiškėjo laikymas URC nebuvo laisvės atėmimas vidaus teisės ar Europos žmogaus teisių konvencijos požiūriu. Šiuo atžvilgiu teismas *inter alia* konstatavo:

„<...> Pedro Katunda Kambangu buvo apgyvendintas Užsieniečių registravimo centre 1998 m. kovo 12 d.

Patalpinimo į centrą metu galiojo 1997 m. balandžio 17 d. nuostatai. Nuostatų 2 punktas, 7 punkto 2 ir 4 dalys numato, kad Centras skirtas laikinai apgyvendinti užsieniečiams, prašantiems prieglobsčio Lietuvos Respublikoje, ir užsieniečiams, neteisėtai atvykusiems ar esantiems Lietuvos Respublikoje, kol bus nustatyta jų teisinė padėtis pagal [įstatymus] <...>. Užsieniečiai apgyvendinami Centre iki bus suteiktas laikinas teritorinis prieglobstis <...> arba iki bus išsiųsti arba išvyks iš Lietuvos Respublikos (nuostatų 10 punkto 1 ir 2 dalys). Nėra jokio pagrindo teigti, kad [pareiškėjui] buvo atimta laisvė.

<...>

[Konvencijos 5 straipsnio 4 dalis] nebuvo pažeista, kadangi pareiškėjas nebuvo suimtas ar sulaikytas.

Kadangi Katunda Kambangu nebuvo nei areštuotas administraciniu areštu, nei kitaip jam atimta laisvė, nėra pagrindo teigti, kad buvo pažeisti Konvencijos 5 straipsnio 1 ir 4 dalių reikalavimai“.

1999 m. gruodžio 9 d. Aukštesnysis administracinis teismas nustatė, kad MD prie VRM tinkamai neišnagrinėjo prašymo suteikti prieglobstį ir panaikino sprendimą nesuteikti prieglobsčio.

Gavęs naują pasą iš Angolos ambasados Maskvoje, pareiškėjas išvyko iš URC 2000 m. sausio 21 d. Jis daugiau nekėlė bylų dėl jo buvimo Lietuvoje teisėtumo ir 2000 m. sausio 21 d. savo noru išvyko iš šalies.

2000 m. sausio 13 d. Jungtinių Tautų darbo grupė dėl savavališko sulaikymo atmetė pareiškėjo skundą dėl jo sulaikymo URC. Pasak pareiškėjo, jo skundai aukščiau minėtai tarptautinei institucijai nebuvo susiję su jo pareiškimu pagal Europos žmogaus teisių konvenciją.

B. Bylai reikšminga vidaus teisė ir praktika

1996 m. balandžio 3 d. Vyriausybės nutarimo „Dėl pabėgėlių statuso Lietuvos Respublikoje“ 4 punkte¹ numatyta, kad neteisėtai atvykęs į Lietuvos Respubliką užsienietis, kuris pateikia prašymą suteikti prieglobstį, migracijos tarnybų sprendimu „gali būti nusiųstas į Užsieniečių registravimo centrą, „siekiant nustatyti, ar nėra priežasčių, kliudančių užsieniečiui naudotis prieglobsčiu Lietuvos Respublikoje“. Užsieniečio buvimas URC pats savaime nesuteikia jam teisės naudotis laikinu teritoriniu prieglobsčiu ar kokios nors teisinės padėties.

Užsieniečių registravimo centro nuostatai Vyriausybės buvo patvirtinti 1997 m. balandžio 17 d. (žr. atitinkamus nuostatų punktus, minėtus 1999 m. gruodžio 7 d. Apeliacinio teismo sprendime).

1997 m. liepos 9 d. Vidaus reikalų ministro instrukcijos dėl prieglobsčio prašančių asmenų 2 punkto 6 dalyje numatyta, kad policija gali suimti ir laikyti policijos komisariate užsieniečius, neturinčius jų buvimą šalyje patvirtinančių dokumentų. Užsienietis gali būti laikomas policijos komisariate tol, kol priimamas sprendimas dėl teisinės jo padėties, tačiau ne ilgiau nei 10 dienų. Jeigu policijos komisariate nėra apgyvendinimui tinkamų patalpų, užsienietis perkeliamas į Užsieniečių registravimo centrą.

Instrukcijos 2 punkto 10 dalyje numatyta, kad šalies teritorijoje teisėtai esantys prieglobsčio prašantys asmenys turi pranešti imigracijos tarnyboms apie savo gyvenamąją vietą Lietuvoje.

SKUNDAI

1. Pareiškėjas skundėsi, kad jo suėmimas 1998 m. kovo 10 d. ir laikymas areštinėje iki 1998 m. kovo 12 d. buvo neteisėti Konvencijos 5 straipsnio 1 dalies požiūriu.

2. Pareiškėjas taip pat skundėsi, kad 1998 m. kovo 12 d. jis buvo neteisėtai perkeltas ir laikomas URC iki 2000 m. sausio 21 d., kadangi vidaus teisėje nebuvo numatytas pagrindas tokiam laisvės atėmimui.

3. Remdamasis Konvencijos 5 straipsnio 4 dalimi ir 13 straipsniu, pareiškėjas taip pat skundėsi, kad jis neturėjo teisės kreiptis į teismą dėl jo laisvės atėmimo teisėtumo peržiūrėjimo.

TEISĖ

1. Pagal Konvencijos 5 straipsnį pareiškėjas skundėsi dėl tariamo jo suėmimo ir laikymo policijos areštinėje nuo 1998 m. kovo 10 d. iki kovo 12 d. Jis taip pat skundėsi, kad šiuo požiūriu neturėjo tinkamos vidaus teisinės gynybos priemonės. Konvencijos 5 straipsnyje, kiek tai reikšminga šiai bylai, numatyta:

„1. Kiekvienas asmuo turi teisę į laisvę ir saugumą. Niekam laisvė negali būti atimta kitaip, kaip šiais atvejais, ir įstatymo nustatyta tvarka: <...>

f) kai asmuo teisėtai sulaikomas ar suimamas dėl to, kad negalėtų be leidimo įvažiuoti į šalį, arba kai yra pradėtas jo deportavimo ar išdavimo kitai valstybei procesas. <...>

4. Kiekvienas asmuo, kuriam atimta laisvė jį sulaikius ar suėmus, turi teisę kreiptis į teismą, kad šis greitai priimtų sprendimą dėl sulaikymo ar suėmimo teisėtumo ir, jeigu asmuo kalinamas neteisėtai, nuspęstų jį paleisti“.

Teismas primena, kad skundui dėl teisinės gynybos priemonės besitęsiančiai situacijai (pvz., kalinimo laikotarpiui) ištaisyti nebuvimo šešių mėnesių terminas, numatytas Konvencijos 35 straipsnio 1 dalyje, prasideda nuo tos situacijos pabaigos, pvz., paleidimo iš įkalinimo (žr. *Jėčius v. Lithuania* no. 34578/97, 2000-07-31, ECHR 2000-IX, § 44).

Pareiškėjas skundėsi, kad nebuvo tinkamų teisinės gynybos priemonių jo laikymo policijos areštinėje metu nuo 1998 m. kovo 10 d. iki kovo 12 d. Tačiau ginčijama situacija baigėsi 1998 m. kovo 12 d., o pareiškimas Teismui buvo pateiktas tik 2000 m. balandžio 28 d., tai yra praėjus daugiau nei šešiams mėnesiams nuo nagrinėjamų įvykių. Vadovaujantis Konvencijos 35 straipsnio 1 ir 4 dalimis, Teismas neturi įgaliojimų svarstyti šią pareiškimo dalį, kadangi ji buvo pateikta praleidus terminą.

¹ Turi būti – minėtu nutarimu patvirtintos Užsieniečio, ieškančio prieglobsčio Lietuvos Respublikoje, valstybės sienos kirtimo tvarkos 4 punkte (*vert. past.*).

2. Pareiškėjas taip pat skundėsi, kad nuo 1998 m. kovo 12 d. iki 2000 m. sausio 21 d. jis buvo neteisėtai perkeltas ir laikomas URC, tuo pažeidžiant Konvencijos 5 straipsnio 1 dalį, ir kad jis neturėjo teisės kreiptis į teismą dėl jo laisvės atėmimo teisėtumo peržiūrėjimo, tuo pažeidžiant Konvencijos 5 straipsnio 4 dalį.

Teismas mano, kad remdamasis byloje esančia medžiaga jis negali nuspręsti dėl šių skundų priimtimumo, todėl šiuo atžvilgiu bylos šalims turi būti užduoti papildomi klausimai.

3. Ta apimtimi, kuria pareiškėjas skundėsi pagal Konvencijos 13 straipsnį, garantuojantį teisę į veiksmingą teisinės gynybos priemonę, dėl to, kad jis neturėjo teisės kreiptis į teismą dėl jo buvimo URC peržiūrėjimo, Teismas pastebi, kad jis nagrinės tą patį skundą pagal Konvencijos 5 straipsnio 4 dalį, nes šis straipsnis yra *lex specialis* Konvencijos 13 straipsnio atžvilgiu. Taigi, nebūtina nagrinėti pareiškėjo skundo pagal 13 straipsnį ir ši pareiškimo dalis turi būti paskelbta nepriimtina pagal Konvencijos 35 straipsnio 3 ir 4 dalis.

Dėl šių priežasčių Teismas vienbalsiai

Nusprendžia atidėti pareiškėjo skundų pagal Konvencijos 5 straipsnio 1 ir 4 dalis nagrinėjimą dėl jo buvimo Užsieniečių registravimo centre nuo 1998 m. kovo 12 d. iki 2000 m. sausio 21 d.;

Skelbia likusią pareiškimo dalį nepriimtina.

Vincent BERGER
Kancleris

Georg RESS
Pirmininkas